

بررسی رابطه بین عدم قطعیت اقتصادی با محافظه کاری در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

محمد افکنده^۱

لیلا حمید^۲

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۰۳/۲۱ تاریخ چاپ: ۱۴۰۱/۰۴/۲۱

چکیده

هدف اصلی این پژوهش بررسی رابطه بین عدم قطعیت اقتصادی با محافظه کاری در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت، یک پژوهش توصیفی با تأکید بر روابط همبستگی است. جامعه آماری پژوهش شامل شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در قلمرو زمانی بین سال های ۱۳۹۴ الی ۱۳۹۹ می باشد. حجم نمونه مطلوب در این تحقیق با استفاده از روش حذف سیستماتیک ۱۱۴ شرکت می باشد. جمع آوری اطلاعات با استفاده از اطلاعات اولیه شرکت ها بوده است؛ یعنی اطلاعات و داده های مورد نیاز تحقیق کلاً از روش کتابخانه ای، با استفاده از نرم افزار ره آورد نوین و با مراجعه به سازمان بورس اوراق بهادار تهران و مطالعه صورت های مالی اساسی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران صورت پذیرفت. روش تجزیه و تحلیل داده ها از طریق آزمون همبستگی و مدل معادلات ساختاری انجام گرفت. بررسی ارتباط بین متغیرهای پژوهش حاضر به کمک نرم افزار ایویوز و از آماره های توصیفی و استنباطی مثل میانگین، انحراف معیار، آزمون همبستگی، آزمون انتخاب اثرات ثابت یا اثرات تصادفی، آزمون اف لیمر و هاسمن، آماره تی، آزمون دوربین - واتسون استفاده شده است. یافته های تحقیق نشان می دهد که بین عدم قطعیت اقتصادی با محافظه کاری در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه وجود دارد.

واژگان کلیدی

عدم قطعیت اقتصادی، محافظه کاری، بورس

^۱ کارشناس ارشد حسابداری، دانشکده مدیریت و حسابداری، دانشگاه دیلم، دیلم، ایران. (نویسنده مسئول (Sohail_m1384@yahoo.com)

^۲ کارشناس ارشد مدیریت مالی، دانشکده مدیریت و حسابداری، علوم و تحقیقات تهران، تهران، ایران. (deila_hamid@yahoo.com)

۱. مقدمه

محافظه کاری یکی از خصوصیات کیفی مرتبط با محتوای اطلاعات مالی است. در مفاهیم نظری گزارشگری مالی محافظه کاری عبارت است از کاربرد درجه‌ای از مراقبت که در اعمال قضاوت برای انجام برآورد در شرایط ابهام مورد نیاز است. به گونه‌ای که درآمدها یا دارایی‌ها بیشتر از واقع و هزینه‌ها یا بدهی‌ها کمتر از واقع ارائه نشود. محافظه کاری واکنشی محتاطانه نسبت به ابهام است. اگر ابهام وجود نداشته باشد، نیازی به محافظه کاری نیست و هرچه ابهام و ریسک بیشتری وجود داشته باشد، نیاز بیشتری به محافظه کاری وجود دارد. محافظه کاری حسابداری می‌تواند انگیزه‌هایی را برای تصمیمات سرمایه‌گذاری کارا بوجود آورده و نظارت بر تصمیمات سرمایه‌گذاری مدیران را تسهیل نماید. یکی از اطلاعات مهم و اصلی صورت‌های مالی، سود است که همواره توجه سرمایه‌گذاران و دیگر استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی را به خود جلب کرده است. اطلاعات ارائه شده‌ی شرکت، از جمله اطلاعات مربوط به سود، مبتنی بر رویدادهای گذشته است. حال آن‌که استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی، نیازمند اطلاعاتی درباره‌ی آینده‌ی شرکت هستند. در واقع پیش‌بینی سود توسط مدیریت، اطلاعاتی در مورد آینده‌ی شرکت فراهم می‌کند. پژوهش‌های قبلی نشان می‌دهند که پیش‌بینی‌های مدیریت، قیمت سهام، نقدینگی بازار سهام و پیش‌بینی تحلیل‌گران را تحت تأثیر قرار می‌دهد. این نتایج حاکی از آن است که سود پیش‌بینی شده توسط مدیریت دارای محتوای اطلاعاتی و کارایی بوده و اگر با خطا همراه نباشد می‌تواند به بهبود تصمیم‌گیری استفاده‌کنندگان از گزارش‌های حسابداری منجر شود (حسن پور و عربی، ۱۳۹۷).

سرمایه‌گذاران در موقعیت‌های مختلف اقتصادی (رونق یا رکود) چشم‌اندازهای متفاوتی دارند و براساس این چشم‌اندازها به جمع‌آوری و وزن دادن به اطلاعات اقدام می‌کنند. برای مثال، از آنجا که عدم اطمینان کل اقتصاد را در بر گرفته است، آن‌ها در شرایط رکود اقتصادی تلاش می‌کنند تا ریسک خود را به حداقل برسانند؛ لذا به دنبال اطلاعاتی هستند که بالاترین قابلیت اتکا را داشته و همچنین از عینیت بالایی برخوردار باشند. در نتیجه از میان منابع اطلاعاتی مختلف، به منابعی وزن بیشتری می‌دهند که عینیت بیشتری داشته باشند. (سالم دزفولی و همکاران، ۱۳۹۸). ادبیات تجربی در اقتصاد کلان و امور مالی ارتباط قوی بین شوک عدم اطمینان و سیاست‌های سرمایه‌گذاری نشان داده‌اند. توضیحات نظری برای پاسخ به سرمایه‌گذاری با وجود تغییرات در بی‌ثباتی غیرمتعارف بر روی ویژگی گزینه‌های واقعی سرمایه‌گذاری متمرکز شده است. با برگشت هزینه، افزایش در بی‌ثباتی زمان‌بندی بهینه سرمایه‌گذاری را تغییر می‌دهد. علاوه بر این، پس از بحران مالی ۲۰۰۷-۲۰۰۹، نواقص در بازارهای مالی به عنوان یک مکانیسم احتمالی که منجر به ایجاد ارتباط مشاهده شده بین عدم قطعیت و سرمایه‌گذاری شده، مورد بررسی قرار گرفته‌اند (گلوور و لوین، ۲۰۱۷).

عدم قطعیت در اثرات محیط زیست یک عامل مهم محدودکننده‌ی اثربخشی ارزیابی اثرات محیط زیست است. عدم قطعیت ممکن است به عنوان بخشی اجتناب‌ناپذیر از عمل ارزیابی اثرات طرح‌ها، برنامه‌ها و پروژه‌ها در نظر گرفته شود. ما اثرات دقیق را قبل از آشکار شدن آنها نمی‌دانیم؛ همچنین، تمرکز روزافزون بر ادغام اثرات محیطی در ارزیابی اثرات وجود دارد. بررسی‌های پراکنده از محققان نشان می‌دهد که به اندازه کافی در عدم قطعیت گزارش‌های ارزیابی تمرکز وجود ندارد این موضوع باعث بوجود آمدن عدم شفافیت در مورد عدم قطعیت و به عنوان یک مشکل برای تصمیم

گیرندگان مشاهده شده است (لارا و همکاران^۱، ۲۰۱۸). مرادزاده و همکاران (۱۳۹۵) در فضای ایران نشان دادند که انحراف بالای پیش‌بینی سود توسط مدیریت، محتوای اطلاعاتی سود و اقلام تعهدی را کاهش می‌دهد. از آنجایی که اقتصاد و محیط عملیاتی شرکت آکنده از ابهام است، معمولاً سودی که مدیران پیش‌بینی می‌کنند با سود واقعی تفاوت دارد. به علاوه، مدیران به منظور افزایش منافع شخصی خود ممکن است در پیش‌بینی سود، جانبدارانه عمل نمایند. خان و واتز^۲ (۲۰۰۹) معتقدند که محافظه کاری با افزایش عدم اطمینان شرکت، افزایش می‌یابد. عدم اطمینان شرکت، ابهامی است نسبت به وقوع یک نتیجه در آینده که این تردید از محیط داخلی شرکت نشأت می‌گیرد. انتظار می‌رود شرکت‌ها با عدم اطمینان بالا، دارای سودهایی در آینده باشند که از قبل قابل تایید نیستند. این سودها نسبت به تغییر شرایط بسیار حساس‌اند. همچنین، در مقایسه با شرکت‌های با عدم اطمینان پایین‌تر، بیشتر انتظار می‌رود که با بازدهی نامطلوب از محل سرمایه‌گذاری‌های خود مواجه شوند. لذا، موضوع عدم اطمینان یک تقاضای قراردادی و نظارتی برای بکارگیری محافظه کاری ایجاد می‌کند (حسن پور و عربی، ۱۳۹۷).

لذا سوال اصلی پژوهش حاضر عبارتست از:

آیا بین عدم قطعیت اقتصادی با محافظه کاری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه وجود دارد؟

۲. مبانی نظری و ادبیات پژوهش

عدم قطعیت اقتصادی

در ادبیات اقتصادی عدم قطعیت باعث می‌شود که بخش‌های مختلف اقتصادی همچون مصرف‌کنندگان و یا شرکت‌ها و سایر بنگاه‌های اقتصادی توانایی پیش‌بینی و برنامه‌ریزی برای فرآیندهای اقتصادی و اتفاقاتی که در آینده رخ خواهد داد را از دست بدهند. عدم قطعیت در حوزه‌های مختلف اقتصادی مانند تصمیم‌گیری، مدیریت سبد سهام و ... در سطوح مختلف عاملی تأثیرگذار می‌باشد. عدم قطعیت سیاست اقتصادی را می‌توان به عنوان عدم توانایی بخش‌های مختلف اقتصادی در آینده‌نگری و پیش‌بینی سیاست‌های مالی، مالیاتی، قانونی، پولی و سیاست‌ها و تصمیمات مربوط به محیط کسب و کار تعریف کرد. (خامسی، ۱۳۹۷). امروزه به عدم قطعیت سیاست اقتصادی توجه زیادی می‌شود چراکه بر رفتار و کارایی سرمایه‌گذاری‌ها تمرکز دارد. همچنین می‌توان از پیامدهای عدم قطعیت سیاست اقتصادی در قیمت‌گذاری دارایی‌های شرکت نیز استفاده نمود. با توجه به مطالعات پیشین می‌توان از تأثیر عدم قطعیت سیاست اقتصادی بر نوسانات و بازده سهام مطمئن شد به طوری که با افزایش عدم قطعیت سیاست اقتصادی، قیمت سهام جاری رو به کاهش می‌باشد و از طرفی بازده سهام آتی افزایش پیدا می‌کند. همچنین می‌توان گفت عدم قطعیت سیاست اقتصادی یک عامل ریسک مهم اقتصادی در قیمت‌گذاری دارایی‌های شرکت محسوب می‌شود (یان و ژانگ^۳، ۲۰۲۱).

2. Lara et al

3. Khan and Watts

1. Yan & Zhang

محافظه کاری

محافظه کاری یکی از ویژگی‌های برجسته گزارشگری مالی است که در سال‌های اخیر به خاطر رسوایی‌های مالی توجه بیشتری را به خود جلب کرده است و به دو دسته شرطی و غیرشرطی تقسیم می‌شود. محافظه کاری غیرشرطی یا پیش-بینی شده، محافظه کاری از دیدگاه ترازنامه‌ای است که منعکس کننده تمایل به ارائه کمتر از واقع ارزش دفتری خالص دارایی‌ها نسبت به ارزش بازار آنهاست. محافظه کاری غیرشرطی به اعمال روش‌های محافظه کارانه حسابداری در مرحله شناخت و ثبت اولیه دارایی‌ها و بدهی‌ها اشاره دارد. این نوع محافظه کاری، مستقل از اخبار و رویدادهای موجود بوده و فقط از الزامات استانداردها و اصول پذیرفته شده حسابداری نشئت می‌گیرد. محافظه کاری شرطی یا پس رویدادی وابسته به اخبار؛ به این معناست که ارزش دفتری خالص دارایی‌ها در شرایط نامساعد کاهش می‌یابد، اما در شرایط مساعد، افزایش نمی‌یابد و در شناسایی سریعتر زیان‌ها، نسبت به شناسایی سودها نمود می‌یابد. این نوع محافظه کاری، دیدگاه سود و زیانی دارد (توانگر و کیوان فر، ۱۳۹۹).

۱-۲. پیشینه تحقیق

میرعباسی و ویسی (۱۴۰۰) به بررسی تاثیر محافظه کاری حسابداری تحت تاثیر سیاست پولی روی اعتبار تجاری پرداختند. نتایج حاکی از وجود ارتباط مثبت و معنی‌دار بین حسابداری محافظه کاری و اعتبار تجاری می‌باشد و همچنین یافته‌های پژوهش بیانگر این است که متغیر ترکیبی محافظه کاری حسابداری و سیاست پولی با متغیر اعتبار تجاری رابطه معنی‌دار و مثبت دارد و در طول یک دوره سیاست انقباضی پولی، شرکت‌های دارای حسابداری محافظه کاری بالاتر اعتبار تجاری بیشتری به دست می‌آورند.

رشیدی (۱۳۹۹) به بررسی خوش‌بینی مدیران بر مبنای عدم اطمینان محیطی و محافظه کاری حسابداری پرداخته است. در این پژوهش رابطه بین محافظه کاری حسابداری، عدم اطمینان محیطی و خوش‌بینی مدیر و ارتباط بین محافظه کاری حسابداری، خوش‌بینی مدیر و هزینه سرمایه را بررسی شد. اول، مشخص شد که محافظه کاری بیشتر حسابداری می‌تواند منجر به کاهش خوش‌بینی مدیر شود. دوم، تلاش شد که نشان دهیم خوش‌بینی مدیر با توجه به کوانتیل‌های ارایه شده، منجر به تغییر هزینه سرمایه می‌شود. مطابق با ارتباط منفی بین محافظه کاری حسابداری و خوش‌بینی مدیر و با توجه به اثر غالب خوش‌بینی مدیر، ارتباط مثبت بین خوش‌بینی مدیران و هزینه سرمایه برای شرکت‌هایی که سهام آنها در محیط‌های با محافظه کاری حسابداری محدود معامله می‌کند، اثبات شده است.

رشیدی باغی (۱۳۹۸) به بررسی نقش عدم اطمینان محیطی، محدودیت مالی و محافظه کاری حسابداری در محدود کردن پیامدهای عملکردی نشئت گرفته از اعتمادبه‌نفس بیش از اندازه مدیران پرداخت. بر اساس نتایج، اثر معنادار و تعاملی محافظه کاری و اعتمادبه‌نفس بیش از اندازه مدیران بر عملکرد شرکت به تأیید رسید. همچنین مشخص شد، عدم اطمینان محیطی به‌طور معناداری بر تعامل مشترک اعتمادبه‌نفس بیش از اندازه مدیران و محافظه کاری حسابداری بر

عملکرد آتی تأثیرگذار است و در نهایت، محدودیت تأمین مالی اثر معناداری بر تعامل مشترک اعتماد به نفس بیش از اندازه مدیران و محافظه کاری حسابداری بر عملکرد آتی دارد.

حسن پور و عربی (۱۳۹۷) به بررسی تأثیر شرایط عدم اطمینان بر رابطه‌ی محافظه کاری و انحراف پیش‌بینی سود پرداختند. نتایج پژوهش حاکی از این بوده است که با اعمال بیشتر حسابداری محافظه کارانه، انحراف پیش‌بینی سود هر سهم توسط مدیریت کاهش یافته است. افزون بر این، در یک محیط با عدم اطمینان بالا، تأثیر محافظه کاری بر انحراف پیش‌بینی سود هر سهم افزایش می‌یابد. با افزایش طول چرخه‌ی عملیاتی نیز، تأثیر محافظه کاری بر انحراف پیش‌بینی سود هر سهم افزایش می‌یابد.

پانارلو^۱ (۲۰۲۰) در پژوهشی به بررسی عدم قطعیت اقتصادی، محافظه کاری و بحران محیطی پرداختند. نتایج حاصل از مدل‌های اثرات تصادفی همبسته، نشان می‌دهد که عدم امنیت اقتصادی و حمایت از احزاب سیاسی راست، به طور قابل توجهی در کاهش نگرانی‌های زیست محیطی نقش دارد. از این رو، سیاست‌گذاران برای افزایش نگرانی‌های زیست محیطی شهروندان باید بر روی ناامنی اقتصادی تمرکز کنند و در نتیجه، به دلیل اراده سیاسی رای‌دهندگان، باعث بهبود رفتارهای محیطی شوند.

ناگار و همکاران^۲ (۲۰۲۰) با بررسی اثرات تعاملی محافظه کاری، اطلاعات نامتقارن و افشا به این نتیجه رسیدند که محافظه کاری نسبت به ارزش شرکت به ایجاد تمایل برای جمع‌آوری اطلاعات خاصی منجر می‌شود. در همین راستا محافظه کاری به تغییر قیمت خرید و فروش سهام منجر می‌شود که در نتیجه آن ارزش سهام کاهش می‌یابد. مدیران به منظور واکنش به نوسان قیمت‌ها اقدام به بهبود افشای داوطلبانه می‌کنند.

پان^۳ (۲۰۱۹) در پژوهش خود با استفاده از مدل خان واتس نشان داد، شرکت‌های دارای محافظه کاری حسابداری، بعد از اجرای طرح بسته محرک، وام‌های بیشتری دریافت نکرده‌اند. هم چنین شرکت‌های دارای محافظه کاری حسابداری، بازده سرمایه‌گذاری بیشتری دارند. به طور کلی یافته‌های این پژوهش نشان داد که تأثیر مثبت محافظه کاری حسابداری به محیط‌های نهادی و سیاسی دولت بستگی دارد.

۳. روش تحقیق

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت، یک پژوهش توصیفی با تأکید بر روابط همبستگی است. روش گردآوری اطلاعات در این پژوهش به دو صورت کتابخانه‌ای و با استفاده از اطلاعات و صورت‌های مالی شرکت‌ها می‌باشد. جامعه آماری پژوهش شامل شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در قلمرو زمانی بین سال‌های ۱۳۹۴ الی ۱۳۹۹ می‌باشد. در این تحقیق برای تعیین نمونه آماری ابتدا شرکت‌ها از روش حذف سیستماتیک همگن می‌شوند و پس از همگن کردن جامعه آماری به روش حذف سیستماتیک از جامعه همگن شده بعنوان نمونه تحقیق استفاده می‌شود که ۱۴۱ شرکت بعنوان نمونه انتخاب می‌شوند. بررسی ارتباط بین متغیرهای پژوهش حاضر به کمک نرم افزار ایویوز و از آماره‌های توصیفی و استنباطی مثل میانگین، انحراف معیار، آزمون همبستگی، آزمون انتخاب اثرات ثابت یا اثرات تصادفی، آزمون اف لیمر و هاسمن، آماره تی، آزمون دورین - واتسون استفاده شده است.

1. Panarello
2. Nagar
3. Pan

۴. یافته‌های پژوهش

۴-۱. آمار توصیفی متغیرها

قبل از این که به آزمون فرضیه‌های پژوهش پرداخته شود، متغیرهای پژوهش به صورت خلاصه در جدول شماره (۱) مورد بررسی قرار می‌گیرد.

جدول ۱. شاخص‌های آمارتوصیفی متغیرهای پژوهش

عنوان متغیرها شاخص‌های توصیفی	محافظة کاری	عدم اطمینان اقتصادی	ارزش بازار به ارزش دفتری سهام	اهرم مالی	اندازه شرکت	عمر شرکت	انحراف معیار بازده
	CONS	EPU	MB	LEV	SIZE	AGE	STDR
میانگین	۰/۰۱۹۷	۱/۲۳۷۶	۱۱/۷۹۳	۰/۵۵۲۴	۱۵/۷۱۷	۳/۶۷۷۴	۰/۱۲۴۹
میانه	۰/۰۲۰۶	۱/۲۴۰۱	۶/۴۳۸۰	۰/۵۶۰۱	۱۵/۸۶۴	۳/۷۸۴۱	۰/۱۱۳۰
ماکسیمم	۰/۱۲۰۰	۱/۲۶۳۹	۲۷۳/۵۶	۰/۹۹۶۵	۲۱/۸۵۰	۴/۲۳۴۱	۰/۵۲۲۹
مینیمم	-۰/۰۶۹۸	۱/۱۲۲۷	۰/۲۳۶۰	۰/۰۳۱۴۳	۹/۹۱۳۴	۲/۵۶۴۹	۰/۰۱۲۴
انحراف معیار	۰/۰۳۱۶	۰/۰۱۰۲	۱۸/۰۳۷	۰/۱۹۶۷	۱/۸۵۰۲	۰/۳۵۳۲	۰/۰۷۹۷
چولگی	۰/۰۰۷۳	-۸/۳۲۲۶	۶/۷۴۷۱	-۰/۲۲۷۵	۰/۳۰۴۹	-۰/۶۲۴۹	۱/۴۵۹۴
کشیدگی	۲/۶۸۱۵	۹۱/۴۲۵	۷۹/۱۸۶	۲/۴۴۲۶	۳/۲۳۲۵	۲/۴۴۶۹	۵/۶۵۹۹
مشاهدات	۶۸۴	۶۸۴	۶۸۴	۶۸۴	۶۸۴	۶۸۴	۶۸۴

جدول (۱) دربردارنده اصلی‌ترین شاخص‌های مرکزی و پراکندگی است. میانگین که نشان دهنده نقطه تعادل و مرکز ثقل توزیع بوده و شاخص خوبی برای نشان دادن مرکزیت داده‌هاست، برای متغیر محافظه کاری برابر ۰/۰۱۹ است. میانه یکی دیگر از شاخص‌های مرکزی می‌باشد که وضعیت جامعه را نشان می‌دهد؛ و نشان می‌دهد که نیمی از داده‌ها کمتر از این مقدار و نیمی دیگر بیشتر از این مقدار هستند همچنین یکسان بودن مقدار میانگین و میانه نشان دهنده نرمال بودن این متغیر می‌باشد که برای متغیر محافظه کاری برابر ۰/۰۲ است. شاخص‌های پراکندگی، معیاری برای تعیین میزان پراکندگی داده‌ها از یکدیگر یا میزان پراکندگی آنها نسبت به میانگین است. انحراف معیار یکی از مهم‌ترین شاخص‌های پراکندگی است که برای متغیر محافظه کاری برابر ۰/۰۳۱۶ می‌باشد. میزان عدم تقارن منحنی فراوانی را چولگی می‌نامند. اگر ضریب چولگی صفر باشد، جامعه کاملاً متقارن است و چنانچه این ضریب مثبت باشد، چولگی به راست و اگر ضریب منفی باشد چولگی به چپ دارد. مقدار ضریب چولگی برای متغیر محافظه کاری مثبت و نزدیک صفر می‌باشد که نشان می‌دهد توزیع نرمال و خیلی کم چوله به راست می‌باشد. شاخص پراکندگی میزان کشیدگی یا پخی منحنی فراوانی نسبت به منحنی نرمال استاندارد را برجستگی یا کشیدگی می‌نامند. اگر کشیدگی حدود صفر باشد، یعنی منحنی فراوانی از لحاظ کشیدگی وضع متعادل و نرمالی دارد، اگر این مقدار مثبت باشد منحنی برجسته و اگر منفی باشد منحنی پهن می‌باشد. در این پژوهش برای تمام متغیرها کشیدگی مثبت می‌باشد.

۴-۲. آزمون همبستگی

جدول (۲) خلاصه نتایج این ارزیابی را نشان می‌دهد. اعداد موجود در هر خانه از جدول، تنها مشتمل بر ضریب همبستگی پیرسون می‌باشد. عناصر قطر اصلی در ماتریس همبستگی یادشده معادل یک و این ماتریس نسبت به قطر اصلی متقارن است. به جهت این تقارن، عناصر بالای قطر اصلی عیناً با عناصر پایین قطر اصلی، یکسان بوده و در جدول آورده نشده‌اند. عدد اول در خانه‌های ماتریس یا ضرایب همبستگی محاسبه شده، تأثیرات خطی متقابل متغیرهای مستقل

بر یکدیگر را بر مبنای مقایسه دودویی آن‌ها اندازه‌گیری نموده که در صورت به سمت صفر میل کردن این ضرایب، می‌توان نسبت به استقلال خطی متغیرهای مستقل از یکدیگر قضاوت کرد.

جدول ۲. نتایج همبستگی الگو مدل

STDR	AGE	SIZE	LEV	MB	EPU	CONS	Correlation
						۱	CONS
					۱	-۰/۱۰۵۳	EPU
				۱	۰/۱۲۳۷	۰/۴۱۹۵	MB
			۱	۰/۰۸۳۲	-۰/۱۰۴۷	-۰/۴۲۸۶	LEV
		۱	-۰/۲۲۲۸	۰/۲۳۷۷	۰/۰۸۲۳۹	۰/۷۸۵۱	SIZE
	۱	۰/۱۱۶۸	-۰/۱۰۸۳	-۰/۰۳۸۳	-۰/۰۳۷۱	۰/۳۲۶۷	AGE
۱	-۰/۰۳۵۹	-۰/۱۶۲۹	-۰/۰۲۵۵	-۰/۱۵۳۶	۰/۰۰۳۸	-۰/۴۷۹۸	STDR

جدول شماره (۲) نشان می‌دهد هرگاه ضریب همبستگی کمتر از ۰/۷۵ باشد بین متغیرهای مستقل همبستگی وجود ندارد.

۴-۳. نتایج فرضیات

فرضیه ۱: بین عدم قطعیت اقتصادی با محافظه کاری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه وجود دارد.

H_0 : بین عدم قطعیت اقتصادی با محافظه کاری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه وجود ندارد.

H_1 : بین عدم قطعیت اقتصادی با محافظه کاری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه وجود دارد.

مدل گرسونی فرضیه اول

$$CONS_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 EPU_{i,t} + \beta_2 MB_{i,t} + \beta_3 LEV_{i,t} + \beta_4 SIZE_{i,t} + \beta_5 AGE_{i,t} + \beta_6 STDR_{i,t} + \varepsilon$$

جدول ۳. خلاصه نتایج الگوی پژوهش با استفاده از روش پنل طی سال‌های ۱۳۹۴-۱۳۹۹

نتیجه	سطح معناداری	آماره-t	خطای استاندارد	ضرایب		
منفی	۰/۰۰۰۰	۷/۹۵۵۰۹۹	۰/۰۱۵۵۴۲	-۰/۱۲۳۶۳۶	α_0	عرض از مبدأ
منفی	۰/۰۳۹۸	۲/۰۶۰۱۲۰	۰/۰۱۰۸۳۱	-۰/۰۲۲۳۱۳	EPU	عدم اطمینان اقتصادی
مثبت	۰/۰۰۰۰	۶۶/۶۶۹۲۵	۷/۹۱۰۶	۰/۰۰۰۵۲۷	MB	ارزش بازار به ارزش دفتری سهام
منفی	۰/۰۰۰۰	۹۹/۸۹۷۸۱	۰/۰۰۰۴۶۳	-۰/۰۴۶۲۲۸	LEV	اهرم مالی
مثبت	۰/۰۰۰۰	۹۳/۵۱۶۷۱	۰/۰۰۰۱۰۸	۰/۰۱۰۰۸۱	SIZE	اندازه شرکت
مثبت	۰/۰۰۰۰	۷/۰۰۳۸۴۴	۰/۰۰۱۹۰۴	۰/۰۱۳۳۳۳	AGE	عمر شرکت
منفی	۰/۰۰۰۰	۲۰۶/۳۴۸۸	۰/۰۰۰۶۴۴	-۰/۱۳۲۸۵۹	STDR	انحراف معیار بازده
۰/۸۹۸۷۱۰				ضریب تعیین		
۰/۸۷۷۳۳۸				ضریب تعیین تعدیل شده		
۳۶۷۰/۲۲۷				آماره-F		
۰/۰۰۰۰۰۰				سطح معناداری		
۱/۸۸۶۰۶۸				دوربین واتسون		

نتایج حاصل از تخمین نشان می‌دهد که احتمال آماره t برای ضرایب متغیرهای عدم اطمینان اقتصادی، ارزش بازار به ارزش دفتری سهام، اهرم مالی، اندازه شرکت، عمر شرکت و انحراف معیار بازده بر محافظه کاری کمتر از ۵٪ است؛ لذا

ارتباط فوق از لحاظ آماری معنی دار می باشد؛ و ضریب برآورد شده توسط نرم افزار برای متغیر عدم اطمینان اقتصادی بر محافظه کاری منفی و معنی دار می باشد. ضریب تعیین تعدیل شده قدرت توضیح دهنده گی متغیرهای مستقل را نشان می دهد که قادر است به میزان ۸۸٪ تغییرات متغیر وابسته را توضیح دهند. احتمال آماره F بیانگر این است که کل مدل از لحاظ آماری معنی دار می باشد. برای بررسی استقلال پسماندهای مدل های برازش شده از آماره آزمون دورین - واتسون استفاده شد. اگر مقدار این آماره در محدود $1/5$ تا $2/5$ باشد. استقلال پسماندهای مدل مورد تأیید قرار می گیرد، در غیر این صورت شواهد حاکی از فقدان استقلال یا وجود همبستگی سریالی پسماندهای مدل است؛ که در اینجا مقدار دورین واتسون $1/88$ که مقدار این آماره در محدود $1/5$ تا $2/5$ می باشد بنابراین استقلال پسماندهای مدل مورد تأیید قرار می گیرد. با توجه به فرضیه چون متغیر عدم اطمینان اقتصادی بر محافظه کاری منفی و معنی دار می باشد. پس فرض H_0 رد می شود. می توان گفت بین عدم قطعیت اقتصادی با محافظه کاری در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه وجود دارد.

۵. نتیجه گیری

نتایج نشان داد که بین عدم قطعیت اقتصادی با محافظه کاری در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه وجود دارد. نتایج حاصل از این فرضیه با نتایج تحقیقات میرعباسی و ویسی (۱۴۰۰)، رشیدی (۱۳۹۹)، رشیدی باغی (۱۳۹۸) و پانارلو (۲۰۲۰) مطابقت دارد. با در نظر گرفتن دیدگاه گالوب^۱ (۱۹۹۴) نااطمینانی ناشی از نوسانات متغیرها دو نوع اثر اقتصادی دارد: نخست اینکه موجب می شود تا عاملین اقتصادی اعم از بنگاه ها و مصرف کنندگان تصمیم های اقتصادی را اتخاذ کنند که متفاوت از آن چیزی باشد که انتظار داشته اند. دسته دوم اثرها در جریان بعد از اخذ تصمیم جای می گیرند و این موقعی اتفاق می افتد که مقدار واقعی متغیر از آنچه پیش بینی شده بود، متفاوت باشد. نااطمینانی فضایی است که تصمیم فعالان اقتصادی اعم از خانوارها، بنگاه ها و بخش دولتی در زمینه های مختلف با عدم اطمینان همراه است. در واقع نااطمینانی شرایطی است که در آن یا پیشامدهای ممکن که در آینده اتفاق می افتد مشخص و معلوم نیست یا این که اگر این پیشامدها مشخص و معلوم باشد احتمال های مربوط به وقوع این پیشامدها در دسترس نیست و وقتی که هر کدام یا هر دو این موارد پیش آید تصمیم گیری نسبت به آینده پیچیده و مشکل است و از این رو فضای نااطمینانی بر تصمیم ها حاکم می شود. از مهمترین عوامل ایجاد و تشدید نااطمینانی اقتصادی را می توان سیاست های دولت عنوان کرد که با توجه به افق زمانی محدود خود، سیاست های مورد نظر را طراحی می کنند و منافع ناشی از کاهش بیکاری حال را به هزینه های تورم آینده ارجح می دانند و با توجه به اینکه دولت بالاترین نقش را در اقتصاد ایران دارد، می توان انتظار داشت که در ایجاد نااطمینانی و بی ثباتی اقتصادی نیز بیشترین تأثیر را دارد. نااطمینانی حاصل از منابع مختلف، موجب تغییر در روش و نوع تصمیم های عاملین اقتصادی می شود که این تصمیم ها در نهایت بر روی فعالیت های واقعی آنها تأثیر می گذارد (حیدری و بشیری، ۱۳۹۱).

۱-۵. پیشنهادات کاربردی

- به مدیران شرکت‌ها پیشنهاد می‌شود با برنامه‌ریزی دقیق نقدینگی، مدیریت صحیح و کنترل هوشمندانه این فرآیند و اخذ بازخورد از عملکرد شرکت‌ها جهت تصحیح خطاهای احتمالی اقدام شود. در نتیجه شرکت‌ها سعی نماید منابع خود را از قسمت‌های مطمئن تامین نماید تا در مواقع بحران با عجله در تصمیم‌گیری مواجه نشود. برای رسیدن به اهداف مدیریت نقدینگی نیاز است تا یک سیستم اطلاعاتی مناسب و سیستم کنترل داخلی کارآمد و موثر در جهت گزارشگری وجود داشته باشد.
- مرجع تدوین استانداردهای حسابداری، استانداردها و بیانیه‌های کاربردی لازم را برای افشای این موارد در دستور کار قرار دهند تا کیفیت افشای شرکت‌ها افزایش یابد.
- ایجاد سیاست‌های تشویقی و نیز الزامات قانونی شرکت‌ها توسط سازمان بورس اوراق بهادار تهران، در مورد افشای به موقع و کامل و صحیح اطلاعات شرکت‌ها به استفاده کنندگان و مجازات قانونی متخلفان جهت افزایش کیفیت گزارشگری.
- به سرمایه‌گذاران در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پیشنهاد می‌شود که محافظه‌کاری حسابداری اعم از شرطی و غیرشرطی را به عنوان معیاری برای افزایش آینده‌نگری مدیریت شرکت بدانند یعنی در نظر بگیرند که اگر شرکتی محافظه کاری بیشتری دارد، دارای مدیرانی است که اهمیت بالاتری برای مسائل راهبردی و بلندمدت شرکت قائل می‌باشند. توضیح اینکه افزایش آینده‌نگری مدیریت شرکت در کنار افزایش احتمال رشد آتی شرکت، می‌تواند مشکل سرمایه‌گذاری اضافی و مصرف نابجای منابع را موجب شود که به این ترتیب، مستلزم توجه بیشتر سرمایه‌گذاران به امور کنترلی در شرکت‌های مذکور می‌باشد.

۲-۵. پیشنهادات آتی

- بررسی اثرات تعاملی محافظه‌کاری، اطلاعات نامتقارن و افشا در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران
- بررسی تأثیر عدم اطمینان سیاست‌های اقتصادی بر عدم شفافیت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران
- بررسی تأثیر شرایط عدم اطمینان بر رابطه‌ی محافظه‌کاری و انحراف پیش‌بینی سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران
- بررسی تأثیر ریسک بر عدم قطعیت سیاست اقتصادی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

- بررسی تأثیر عدم اطمینان اقتصادی بر نوسان‌پذیری جریان وجه نقد عملیاتی در شرکت‌های بورس اوراق بهادار تهران
- بررسی تأثیر محافظه‌کاری بر جریان نقد آزاد عملیاتی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران
- بررسی خوش‌بینی مدیران بر مبنای عدم اطمینان محیطی و محافظه‌کاری حسابداری در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

۳-۵. محدودیت های تحقیق

- با توجه به محدود بودن نمونه آماری شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران که سال مالی آنها پایان اسفند ماه است، لذا تسری و تعمیم نتایج به سایر شرکت‌ها می‌بایست با احتیاط انجام گیرد.
- عدم کنترل بعضی از عوامل مؤثر بر نتایج تحقیق از جمله تأثیر متغیرهایی چون عوامل اقتصادی، شرایط سیاسی، وضعیت اقتصاد جهانی، قوانین و مقررات و... که خارج از دسترس محقق بوده و ممکن است بر بررسی روابط اثرگذار باشد.

۶. منابع و مآخذ

۱. توانگر، افسانه و کیوان فر، مختار (۱۳۹۹). تأثیر محافظه‌کاری حسابداری بر کوتاه بینی مدیران بیش اطمینان: شواهد تجربی از شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، فصلنامه علمی پژوهشی حسابداری مدیریت، سال دوازدهم، شماره ۴۰.
۲. حسن پور، شیوا و عربی، مهدی (۱۳۹۷). بررسی تأثیر شرایط عدم اطمینان بر رابطه‌ی محافظه‌کاری و انحراف پیش‌بینی، مطالعات حسابداری و حسابرسی، سال ششم، شماره ۲۳.
۳. حیدری، حسن و بشیری، سحر (۱۳۹۱). بررسی رابطه بین نااطمینانی نرخ واقعی ارز و شاخص قیمت سهام در بورس اوراق بهادار تهران: مشاهداتی بر پایه مدل VAR، فصلنامه تحقیقات مدل‌سازی اقتصادی، شماره نهم، صص ۹۲-۷۱.
۴. خامسی، سید مهدی، (۱۳۹۸). بررسی تأثیر عدم قطعیت سیاست اقتصادی بر شاخص کل بورس اوراق بهادار تهران و نرخ دلار در ایران، کنفرانس بین‌المللی نوآوری در مدیریت کسب و کار و اقتصاد، تهران، انجمن تعالی کسب و کار ایران
۵. خواجوی، شکراله؛ حسینی نیا، سمیه؛ نصیری، طاهره (۱۳۹۸). ارتباط بین سازوکارهای حاکمیت شرکتی و افشای داوطلبانه اطلاعات زیست محیطی (مطالعه موردی شرکت های صنایع محصولات شیمیایی و مواد و محصولات دارویی)، پژوهش های حسابداری مالی و حسابرسی، سال دهم، شماره ۴۰، صص ۲۰-۱.
۶. رشیدی، محسن (۱۳۹۹). بررسی خوش‌بینی مدیران بر مبنای عدم اطمینان محیطی و محافظه‌کاری حسابداری، مطالعات مدیریت، دوره ۱۴، شماره ۱، صص ۸۶-۶۱.

۷. رشیدی باغی، محسن (۱۳۹۸) بررسی نقش عدم اطمینان محیطی، محدودیت مالی و محافظه کاری حسابداری در محدود کردن پیامدهای عملکردی نشئت گرفته از اعتماد به نفس بیش از اندازه مدیران، بررسی های حسابداری و حسابرسی، دوره ۲۵، شماره ۳، صص ۳۶۶-۴۴۷.
۸. سالم دزفولی، بابک؛ صالحی، اله کرم؛ جرجرزاده، علیرضا؛ نصیری، سعید (۱۳۹۸). بررسی تأثیر عدم اطمینان اقتصادی بر مدیریت سود مبتنی بر اقلام تعهدی و مدیریت سود واقعی، فصلنامه دانش حسابداری و حسابرسی مدیریت، سال هشتم، شماره ۳۰.
۹. مهدوی، غلامحسین؛ دریایی، عباسعلی؛ علیخانی، رضیه؛ مران جوری، مهدی (۱۳۹۶). بررسی رابطه بین اندازه شرکت، نوع صنعت و سودآوری با افشای اطلاعات حسابداری زیست محیطی و اجتماعی، پژوهش های تجربی حسابداری، سال چهارم، شماره ۱۵، صص ۸۷-۱۰۳.
۱۰. میرعباسی، سیدجواد و ویسی، پرستو (۱۴۰۰). تاثیر محافظه کاری حسابداری تحت تاثیر سیاست پولی روی اعتبار تجاری، هشتمین کنفرانس بین المللی ترفندهای مدرن مدیریت، حسابداری، اقتصاد و بانکداری با رویکرد رشد کسب و کارها

11. Glover B., Oliver Levine, (2017)., Uncertainty, investment, and managerial incentives, Journal of Monetary Economics 69,pp 121-137.
12. Lara, J.M.G., Osmá, B.G., and Penalva, F (2018), "Accounting Conservatism and Firm Investment Efficiency", Journal of Accounting and Economics, 61(1), PP.221-238.
13. Nagar Venky, Jordan Schoenfeld, Laura Wellman. (2020), "The Effect of Economic Policy Uncertainty on Investor Information Asymmetry and Management Disclosures", Journal of Accounting and Economics, 67(1), PP. 36-57.
14. Pan, X. (2019), "Accounting Conservatism, Bank Lending and Firm Investment: Evidence from a Quasi- Experiment of China's Stimulus Package", Pacific- Basin Finance Journal. 44, PP. 64- 79.
15. Panarello, Demetrio (2020). Economic insecurity, conservatism, and the crisis of environmentalism: 30 years of evidence, Socio-Economic Planning Sciences, Department of Economics and Statistics, University of Udine, Via Tomadini 30/A, I-33100, Udine, Italy
16. Yan. Luo. Chenyang. Zhang. (2021). Economic policy uncertainty and stock price crash risk. research in International Business and Finance 51.
17. Zhang Ran & Stem David, (2019), "Firms Environmental and Financial Performance: An Empirical Study", Working Paper, Rensselaer Polytechnic Institute

Distributional effects and Income effects of value added tax at a rate of 9% on manufacturing sectors

Mohammad Afkandeh¹

Leila Hamuid²

Date of Receipt: 2022/06/11 Date of Issue: 2022/07/12

Abstract

The main purpose of this research is to examine the relationship between economic uncertainty and conservatism in companies listed on the Tehran Stock Exchange. This research is a descriptive research with an emphasis on correlational relationships. The statistical population of the research includes companies admitted to the Tehran Stock Exchange in the period between 2014 and 2019. The optimal sample size in this research is 114 companies using the systematic elimination method. The information was collected using the primary information of the companies; That is, the information and data needed for the research is generally from the library method, using the new Rahvard software and by referring to the organization of the Tehran Stock Exchange and studying the basic financial statements of the companies admitted to the Tehran Stock Exchange. occurred. Data analysis method was done through correlation test and structural equation model. Investigating the relationship between the variables of the current research with the help of Evioz software and descriptive and inferential statistics such as mean, standard deviation, correlation test, fixed effects or random effects test, Flimer and Hausman test, t-statistics, Durbin-Watson test. Used. The findings of the research show that there is a relationship between economic uncertainty and conservatism in companies listed on the Tehran Stock Exchange.

Keywords

Economic uncertainty, conservatism, stock market

1. Master of Accounting, Faculty of Management and Accounting, Dilam University, Dilam, Iran. (Author responsible for Sohail¬_m1384@yahoo.com)

2. Master of Financial Management, Faculty of Management and Accounting, Tehran Sciences and Research, Tehran, Iran. (leila_hamid@yahoo.com)